

«Женчичок» в обробці М.Леонтовича, «Женчичок», «Перепілка» в обробці К.Квітки, рухливі ігри-пісні «Мак», «Крокове колесо», «Сонце» із збірки М.Лисенка «Молодощі», ігри зі співом «Ой, у полі жито» К.Стеценка, «Дружба» (гагілка) із збірки І.Ющишина, «Тихий сон» П.Демуцького.

Таким чином, впровадження запропонованої нами методики реалізації педагогічних умов вокально-естетичного виховання дошкільників в процесі ігрової діяльності та залучення до співпраці батьків, сприятиме значному поліпшенню інтересу до музичного мистецтва, активізації співочої діяльності, формуванню вокально-хорових навичок, розвитку та реалізації творчих здібностей дітей дошкільного віку, що підтверджує істинність висунотої нами гіпотези дослідження.

Отже, ми вважаємо, що музична та вокально-естетична діяльність в закладі дошкільної освіти, а також сімейне естетичне виховання є важливою частиною залучення дітей до активної співочої творчості, мистецької скарбниці українського народу.

Висновки. Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день значна роль у естетичному вихованні належить музичному мистецтву. Враховуючи, що батьки в дошкільному віці здатні проконтролювати музичні уподобання дітей, вважаємо за доцільне звернути їх увагу не лише на естетичний потенціал вокального мистецтва, а також і його вплив на психічний та емоційний стан, на процес формування їх ціннісних орієнтацій, здоров'я та фізіологічний розвиток дитини.

Література

1. Бриліна В.Л. Педагогічне значення вокального фольклору в музично-естетичному вихованні // В.Л.Бриліна / Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід: зб.наук.праць. Вип. 41.-2015.- С.231-235 .
2. Верховинець В.М. Весняночка: Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів / В.М. Верховинець. - К. : Музична Україна, 1989. – 340 с.
3. Ветлугина Н.А. Методика музикального виховання в детском саду : Учебник / Н.А. Ветлугина. – М., 1982. – С. 96-99, 104-132.
4. Ветлугина, Н.А. Музыкальное развитие ребенка / Н.А. Ветлугина. - М., 1998. – 416 с.
5. Дитячий фольклор / Упор. і передмова Г.В. Довженок. - К. : Дніпро, 1986. - 304 с..
6. Зимина А.Н. Основы музыкального воспитания и развития детей старшего возраста : Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / А.Н. Зимина. - М. : "ВЛАДОС", 2000. - 304 с..
7. Кіт Г.Г. Українська народна гра – дітям / Г.Г. Кіт // Її величність гра : теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник статей / за ред. Г.С. Тарасенко. – Вінниця : ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 2009. – С. 91

УДК 373.3.015.3:159.98

А.Хіля,
кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

A. Khilya
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ АРТ-ТЕРАПІЇ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ТА ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)

USE OF ART-THERAPY ELEMENTS IN THE WORK OF THE TEACHER OF THE PRIMARY EDUCATION AND TRAINER (THEORETICAL ASPECT)

Анотація. У статті розкрито питання використання мистецтва в рамках арт-терапевтичної діяльності з урахуванням рівнів впливу мистецтва на дитину. Окрім того здійснено аналіз видів арт-терапевтичної діяльності та їх класифікації відповідно до різних наукових підходів. Тезово розкрито основні напрямки впливу та використання мистецтва для формування та стабілізації особистості.

Abstract. The article deals with the use of art in the framework of art-therapeutic activity, levels of influence of art on a child. The analysis of types of art-therapeutic activity was carried out and classifications according to different scientific approaches. The main directions of influence and use of art for formation and stabilization of the personality are revealed.

Ключові слова: мистецтво, рівні впливу мистецтва, арт-терапія, види арт-терапії

Key words: art, levels of influence of art, art therapy, types of art therapy

У сучасних умовах зміни підходів до організації освітнього простору, досить часто науковці і практики звертаються до використання мистецтва як засобу формування особистості, оскільки саме мистецтво, як форма художньо-естетичного освоєння світу, грає суттєву роль у формуванні художньої культури дитини, містить у собі художньо-естетичні, гуманістичні, пізнавальні, моральні цінності та впливає на моральність, духовне становлення особистості [1, с.1-2]. Таким чином мистецтво має такі якості, що визначаються природою естетичного і створює неповторний характер виховного процесу. Певним чином це зумовлено трьома рівнями впливу мистецтва на дитину, а саме – емоційно-впливовий, формувальний та виховний. Визначення завдань, які вирішуються на кожному із них, дає можливість більш чітко уявити реальний вплив мистецтва, його ціннісно-орієнтуючу роль у житті «маленької людини» [2, с.18-19].

Виділені рівні з одного боку розкривають ставлення до мистецтва як засобу, що може вирішувати соціально значимі завдання. наприклад, моральні, консолідуючі тощо. З іншої сторони – ставлення до мистецтва як цілі, що є природнім. Практичне застосування останнього можливе лише при досягненні такого рівня культури, коли найвищою цінністю стає особистість, а мистецтво стає однією з головних сфер її самовиявлення та самоствердження.

Таким чином, перший рівень – емоційно-впливовий – найбільш яскраво розкриває ставлення до мистецтва. Як засобу зі сторони споживача, що ніби запрограмований самою природою мистецтва. У першу чергу це відбивається на емоційній сфері особистості. Саме цим обумовлено ту увагу, з якою слід підходити до розгляду даного рівня. Проблеми, що виникають внаслідок дисгармонізації емоційної сфери, небажані соціальні наслідки ще більше підсилюють необхідність засвоєння дійсної ролі мистецтва як регулятора емоційного життя особистості [2, с.19-20].

Прагнення до певних переживань є важливим аспектом, що визначає характер життєдіяльності особистості. Важливо правильно оцінити здатність мистецтва приводити у рівновагу емоційну сферу особистості, тобто, реально впливати на її дієздатність, встановлювати гармонію у стосунках людина і світ. Також неможна забувати про негативні тенденції, що виникають через легкодоступність мистецтва та створення умов, коли воно стає забавкою, фоном для відвертання уваги від повсякдення.

Рівень впливу мистецтва, необхідний для спілкування з ним, за усієї значимості у регуляції емоційної сфери особистості, не повинен обмежувати сферу впливу художніх цінностей. Він має стати дієвим механізмом реалізації наступного рівня – формувального, що є результатом складної взаємодії усіх складових, що беруть участь у процесі спілкування людини із творами мистецтва [2, с.21-23]. Але це відбуватиметься лише за умови активного сприймання мистецтва особистістю, коли у дію вступатимуть всі складові її структури, ставлення, направленості, ціннісні орієнтації, досвід тощо. Вплив цих сторін відбивається і на ставленні до мистецтва, і на процесі сприйняття твору, і на періоді післядії мистецтва.

Третій рівень впливу – виховний. Не потрібні докази, щоб окреслити виховний та соціально значимий вплив мистецтва на формування особистості. Адже воно є складовою частиною системи соціальних інституцій, що мають формувати світогляд та ідеали, ціннісні орієнтації особистості та наближувати її до загальнолюдських цінностей, цінностей суспільства [2, с.23-24].

Таким чином, арт-терапію сьогодні дослідники визначають як «один із методів психологічної роботи, що використовує можливості мистецтва для досягнення позитивних змін в інтелектуальному, емоційному та особистісному розвитку людини», «технологію створення та використання різних творів мистецтва з метою передачі почуттів, емоцій та інших проявів психіки людини», «інструмент для дослідження і гармонізації тих сторін внутрішнього світу людини, для вираження яких слова не підходять» [3; 4; 5;7].

Згідно визначення Н.Заверико, наведеного у Енциклопедії для фахівців соціальної сфери, арт-терапія – «це інтегративна галузь науки, що синтезує наукові знання мистецтва, психології, медицини та обґрунтовує можливість застосування мистецтва та художньої діяльності в корекційній роботі з дітьми, що мають відхилення в розвитку, та в активізації потенційних можливостей, пізнавально-інформаційних потреб дітей [8, с.314-315].

Серед цікавих знахідок, які використовують арт-терапевти світу, можна назвати такі окремі напрямки арт-терапії, як наприклад:

- ізотерапія — терапія образотворчим мистецтвом, у першу чергу малюванням. До технік, які найчастіше використовуються педагогами, є тематичне та вільне малювання, проєктивний малюнок, медитативний малюнок, техніки спрямованої візуалізації, а також – монотипію, аплікацію, колажування та ін.;

- казкотерапія – метод, що використовує казкову форму для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості, здійснення взаємодії з оточуючим світом. Серед основних прийомів роботи з казкою виділяють - аналіз казки, розповідь казки, переписування казки, постановка казки за допомогою ляльок та власне створення казки;

- музикотерапія - це контрольоване використання звуків та музики у лікуванні та реабілітації дітей, що являє собою діяльність, яка включає: відтворення, фантазування, імпровізацію за допомогою людського голосу та обраних музичних інструментів чи прослуховування спеціально підібраних музичних творів;

- танцювальна терапія - це психотерапевтичне використання танцю та руху як процесу, що сприяє інтеграції емоційного та фізичного стану особистості. Танцювальна терапія може проходити як спонтанний, неструктурований танець, як круговий, як аутентичні рухи;

- ігрова терапія — це психокорекційне використання гри, яке впливає на розвиток особистості, сприяє створенню близьких стосунків між учасниками групи, допомагає зняти напругу, підвищити самооцінку дитини, дозволяє повірити у себе в різних ситуаціях спілкування, оскільки у процесі гри знімається небезпека соціально значимих наслідків. Різновидом ігрової терапії є пісочна терапія, яка іноді розглядається як окремий технологія арт-терапії;

- фототерапія - це терапія, що ґрунтується на використанні фотографії чи слайдів для вирішення психологічних проблем, а також для розвитку та гармонізації особистості [6; 7].

Дещо відмінну класифікацію видів арт-терапії пропонує Е.Медведева. У колективній праці «Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании» авторський колектив під її керівництвом виокремлює такі технології арт-терапії, як:

- бібліотерапія (терапія літературою, книгою);

- музична терапія, де окремо розглядаються такі напрями, як вокалотерапію,

- музикопсихотерапію та музикосоматотерапію;

- танцювальна або кінетотерапія, де виокремлюється корекційна ритміка та психогімнастика;

- імаготерапія (терапія театром, образом), у якій виділяють власне імаготерапію, лялькотерапію, образно-рольову драматерапію, психодраму [7].

Найбільшого розповсюдження сьогодні отримують такі інтегровані (мультиmodalні) напрямки арт-терапії у роботі із дітьми з функціональними обмеженнями, як:

- образотворча робота у поєднанні з поезією;

- образотворча робота у поєднанні з музикою та звуками;

- образотворча робота у поєднанні із драмою;

- образотворча робота у поєднанні із рухом та танцями [6].

Що стосується організаційних форм роботи, то використання методів мультиmodalної арт-терапії в умовах інклюзивної освіти має три форми: індивідуальну, групову та колективну. Однак важливим є те, що у будь-якому разі кожна окрема дитина являється ключовою фігурою впливу, навіть під час групової чи колективної роботи. Як зазначає Е.Медведева, та чи інша форма арт-терапевтичної виховної взаємодії визначається «в залежності від характеру порушень у розвитку дитини та корекційних завдань. Якщо проблеми дитини лежать у сфері емоційних стосунків та емоційного розвитку, то більш ефективним на початковому етапі буде використання індивідуальної форми арт-терапії; коли ж труднощі у розвитку дитини концентруються навколо соціальної адаптації, то більш ефективною є групова форма роботи» [7].

Доцільною формою роботи на сьогодні для шкільного середовища може стати групова арт-терапія, що сприятиме гармонізації особистості дитини через розвиток здатності до самовираження та самопізнання, які забезпечують корекцію психоемоційного стану дитини, психофізіологічних процесів через мистецтво [1]. Реалізація творчого, розвивального та виховного компонентів арт-терапевтичних технік під час уроків художньо-естетичного циклу та виховних заходів дасть можливість:

- відчутти дитині себе більш впевнено, зрозуміти власну цінність для себе, класу, соціуму через художньо-творче самовираження, що сприятиме спілкуванню та наступній самореалізації;

- зняти психоемоційну напругу, яка досить часто заважає сприйняттю інформації та є причиною відхилень у поведінці;

- здійснити виховний вплив на ціннісні засади світогляду вихованців.

Саме тому, арт-терапія на сьогодні може стати тим необхідним інструментом у роботі з дітьми молодшого шкільного віку, оскільки використання нестандартних творчих форм роботи допоможе створити комплексну систему занять, що сприятимуть формуванню, реабілітації чи

корекції особистості дитини, засвоєнню нею необхідних знань, умінь і навичок, успішній адаптації та наступній інтеграції в соціум.

Література

1. Деркач О.О. Педагогіка творчості: Арт-терапія та казкотерапія на допомогу вчителю, вихователю, практичному психологу: Навчально-методичний посібник. – Вінниця, ВДПУ, 2009.- 95 с.
2. Шульга Р.П. Искусство и ценностные ориентации личности / АН УССР, Ин-т философии; Отв. ред. В.П.Михайлов – Киев: Наук. думка, 1989. – 120с.
3. Деркач О. Феномен та історичні джерела розвитку Арт-терапії // Майстер клас: Теорія, практика, пошук. – №1. – 2010р. – С.9.
4. Арт-терапія в соціальній сфері: Курс лекцій / Сорока О.В. – Тернопіль: ТДПУ, 2008. – 86с.;
5. Деркач О.А. Арт-терапия и арт-педагогика как технологии социально-педагогической поддержки развития личности // Социально-педагогическая и медико-психологическая поддержка развития личности в онтогенезе. – Брест: Альтернатива, 2012. – С.61-63.
6. Хіля, А.В. Арт-терапія в системі засобів виховання ціннісного ставлення до життя в дітей та молоді з функціональними обмеженнями : метод. матер. : Ч. 1. – Вінниця, 2017. – 252 с.
7. Хіля, А.В. Виховання у дітей з функціональними обмеженнями ціннісного ставлення до життя засобами арт-терапії [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Хіля Анна Вікторівна ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. - Вінниця, 2017. - 339 с. : рис., табл.
8. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І.Д.Звереві. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.

УДК 373.2.015.31:7

О. Хохлюк,
Вихователь КЗ «ДНЗ №26 ВМР»

О.Khokhlyuk
Educator Vinnytsya preschool educational
establishment№26

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ЗДО

FEATURES OF FORMATION OF THE AESTHETIC CULTURE OF CHILDREN OF PRESCHOOL AGE IN THE EDUCATIONAL SPACE OF KINDERGARDEN

Анотація. У статті висвітлено дефінітивний аналіз поняття «естетична культура», визначено її складові частини та компоненти. З'ясовано вплив естетичної культури на духовне життя особистості та розвиток її світогляду. Виокремлено пріоритетні завдання для вихователя щодо формування естетичної культури дітей. З'ясовано особливості створення сприятливого освітнього простору для дошкільників та визначено напрями роботи вихователя у цьому освітньому просторі.

Abstract. The article defines a definitive analysis of the concept of «aesthetic culture», defines its constituent parts and components. We find out the influence of aesthetic culture on the spiritual life of a person and the development of his outlook. We have identified, in accordance with the Basic component of preschool education, the priority tasks for the educator in shaping the aesthetic culture of children. We have found out the peculiarities of creation of a favorable educational space for preschoolers and the directions of work of the educator in this educational space are determined.

Ключові слова: естетична культура, естетичне виховання, дитина дошкільного віку, освітній простір, заклад дошкільної освіти.

Key words: aesthetic culture, aesthetic education, child of preschool age, educational space, institution of preschool education.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах євроінтеграційного прогресу важливу роль для нашої держави відіграє виховання естетичної культури кожної особистості. Вкрай необхідно, щоб держава розвивалася не тільки економічно, але й нарощувала інтелектуальний потенціал нації, який вирізнятиметься своєю вихованістю, креативністю, невід'ємним естетичним смаком та культурою. Так як процес розвитку особисті довготривалий, то починати естетичне виховання варто ще у закладі дошкільної освіти. Дитина з легкістю сприймає прекрасне і потворне, вона наділена чуттям міри у